

Малютянська загальноосвітня школа І-ІІ ступенів

Програма виховної роботи
«Виховання українського патріота»
(5 – 9 класи)

Бондар Л.І

*Директор Малютянської ЗОШ І-ІІ ступенів,
вчитель правознавства та громадянської освіти*

2017

Пояснювальна записка

...Лише виховуючи українця, можна виховати українця...

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що

Суверенній Україні потрібні громадяни, які мають глибоко усвідомлену життєву позицію. Виховати таких особистостей можна за умови розвитку національної освіти, в якій система виховання та навчання ґрунтується на ідеях народної філософії, засадах української етнопедagogіки, народознавства, основах християнської релігії, наукової педагогічної думки, родинного виховання тощо.

Виховання патріотизму та національної самосвідомості – справа вкрай необхідна і дуже непроста. Як показує досвід багатьох країн, саме почуття національної гідності сприяло їх швидкому розвитку. Це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, покликаних формувати світогляд та цілісні орієнтації підростаючого покоління, передавати національний досвід, надбання попередніх поколінь.

Відродження козацьких традицій є надзвичайно потрібною і важливою справою. Постає сучасне українське лицарство – духовно постає Україна. Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Козаки знову мають стати захисниками честі й гідності України, її традицій, її культури.

У процесі виховання молодого покоління перед нами постає чимало складних і водночас важливих завдань. Як виростити гармонійну особистість, патріота і іноватора? На

які моральні цінності зорієнтовувати дитину? Як допомогти їй зберегти доброту, людяність, вірність своїм родинним витокам? Як підтримати допитливість учнів і зробити процес навчання цікавим для них і бажаним?

Нова школа покликана стати тим місцем для особистості учня і вчителя, де буде духовно збагачуватись кожен учасник навчально-виховного процесу, де буде формуватись громадянська зрілість і особиста відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України у розбудову держави.

Працюючи з учнями 5 – 9 класів, вивчаючи їхні здібності, нахили, інтереси, потреби, дійшли висновку, що у дітей цього віку відбувається інтенсивне формування особистості, значне зростання моральних та інтелектуальних сил, починається перехід від дитинства до юності у фізичному, психічному і соціальному відношенні. Попередні дитячі інтереси зникають, народжуються нові. Особливо в цей період дитина починає проявляти інтерес до громадського життя, намагається розібратися у потоці інформації, виробити власну точку зору. Для того, щоб покращити взаємини між учнями класу, забезпечити повноцінний розвиток дітей, потрібно організувати виховання учнів у конкретному напрямку. І головним напрямком є саме виховання українського патріотизма, яке будується на традиціях українського козацтва.

Проблема патріотизму, пізнання його сутності привертала увагу видатних українських мислителів, державних і політичних діячів, представників науки та культури. Це знайшло своє відображення в працях, зокрема Т. Шевченка, М. Грушевського, А. Макаренка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, І. Франка та інших. Вихованню громадянина-патріота велику увагу приділяли К. Ушинський, Г. Ващенко, С. Русова, І. Огієнко та інші українські педагоги. Важливим для її досліджування також є роботи з теорії та практики формування патріотизму у військовослужбовців Збройних Сил України В. Алещенка, А. Афанасьєва, В. Баранівського, О. Даценка, Ю. Красильника, Л. Кримець та інших.

Програма виховної роботи школи базується на ідеях козацької педагогіки як частини народної педагогіки у вершинному її вияві. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес у школі спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота.

Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямований на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності сім'ї, школи, середніх спеціальних та вищих навчальних закладів. У процесі вивчення різних навчальних дисциплін у молодій людини формуються певні патріотичні

погляди та переконання. Як свідчить історія, ще за часів Запорізької Січі існувала специфічна система відбору в школу молодих людей, так званих молодиків. «Хто хотів би стати козаком – мусив наперед служити три роки в старого козака за джура. Джура виконував роботу різного типу: носити за козаком другу рушницю й потрібні клунки. Одрозу, коли навчався від того козака володіти зброєю і набирал вправності в битвах, ставав правдивим козаком і діставав зброю: рушницю, шаблю, спис, лук і стріли. Цілком ймовірно, що час перебування молодиків у Січовій школі суворо не регламентувався, а залежав, насамперед, від їх здібностей до військової та духовної науки. Зазначимо, коли у школах Західної Європи того часу в системі педагогічних прийомів використовувалась звичайна різка, українське козацтво XVI–XVIII століття утвердило систему освіти на принципах гуманізму, демократизму й народності». У школах запорізьких козаків найвищими якостями вважалися патріотизм, готовність віддати життя за волю і свободу країни, чесність, самодисципліна, взаємодопомога. Існувало побратимство: хлопчики, що браталися, клялись один одному у вірності та дружбі, християнській любові до кінця життя. У духовному житті молоді козацькою педагогікою відвод лась особлива роль лицарській честі і лицарській звитязі. Кожен молодий козак прагнув розвинути в собі ці шляхетні якості. Великий виховний вплив на дітей мали різноманітні види духовного мистецтва (декоративно-ужиткове, музичне, танцювальне, вишивання тощо) та фольклорне виховання (пісні, думи, легенди, перекази, балади, прислів'я, приказки тощо). Вони були проняті вільнолюбним козацьким духом, пізнавально-виховним потенціалом на ціональній символіки. Українська козацька система виховання – глибоко самобутнє явище, аналогів якому не було в усьому світі. Вона мала кілька ступенів. Передусім – дошкільне родинне виховання, яке утверджувало високий статус батьківської і материнської козацької педагогіки. Другий ступінь козацького виховання можна назвати родинно-шкільним. Пізніше козаки, які прагнули знань, училися у вітчизняних колегіумах, у відомих університетах Європи, отримували підвищену і вищу освіту. Такі молоді люди, освічені і виховані на європейському рівні, часто очолювали національно-визвольний рух, брали активну участь у розбудові освіти, науки і культури України.

У січових і козацьких школах, школах джур, а також по закінченні вищих навчальних закладів юнацтво отримувало систематичне фізичне, психофізичне, моральне, естетичне і трудове виховання, національно-патріотичну підготовку, спортивно-військовий вишкіл. Звідси бачимо, що козацька духовність розвивалась на основі багатогранних національних традицій, християнської віри.

Козацька педагогіка – складова української етнопедагогіки, вона повинна стати серцевиною національно-патріотичного виховання сучасної української молоді.

Метою даної програми є виховання українського патріота, покликаного усвідомлювати себе часткою своєї родини, школи, держави.

Програмою передбачено реалізацію таких **завдань**:

- виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки — Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь;
- самореалізації особистості в Україні, спираючись на її інтереси та можливості, а також забезпечення сприятливих умов для повноцінного, всебічного та гармонійного розвитку;
- формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського і конституційного обов'язку, відстоювання національних інтересів та незалежності держави, а також, мотивації молоді до державної та військової служби;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про молодших та людей з особливими потребами;
- сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних і культурних потреб особистості;
- у вихованні та навчанні реалізація індивідуального підходу до особистості на рівні сім'ї, школи, позашкільних закладів та вищої школи;
- створити умови для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів;
- формувати національну свідомість і людську гідність, любов до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розвитку держави;
- формувати мовну культуру, володіння і вживання української мови;
- утверджувати принципи загальнолюдської моралі, правди, справедливості, милосердя, патріотизму, лицарської честі і лицарської звитязі, доброти та інших добро чинностей;
- формувати почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовку дітей до життя в умовах ринкових відносин;
- створення умов для розвитку професіоналізму, громадянської активності, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина і держави загалом;
- утвердження в свідомості учнів об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до новітніх часів незалежності;
- успадкування патріотичних, духовних та культурних надбань українського народу, що сприяє набуттю соціального досвіду, який є нероздільною частиною в патріотичному вихованні молоді;

- відродження та розвиток українського козацтва як важливої громадської сили військово-патріотичного виховання молоді;
- виховувати високу художньо-естетичну культуру, забезпечувати розвиток естетичних потреб і почуттів;
- виховувати екологічну культуру людини, розуміння необхідності гармонії відносин з природою

Дана програма базується на **принципах**:

- любов до батьківського дому;
- повага до старших, піклування про них;
- бережливе ставлення до природи та її ресурсів;
- уміння підпорядковувати власне суспільному;
- дотримання звичаїв, обрядів, традицій свого народу;
- відповідальність перед суспільством за свою поведінку;
- відповідальне виконання громадянських обов'язків і правових норм.

Програма розрахована на п'ять років (5 – 9 клас) і передбачає виконання поставлених завдань, які здійснюються не тільки під час виховних заходів і не тільки під час тих справ, які заплановані планами виховної роботи, але й завдяки створенню певного контексту всього життя дитини у сім'ї, школі та класі.

Очікувані результати:

набуття учнями абсолютно вічних цінностей, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, любов, чесність, гідність, справедливість)

сформованість почуття патріотизму, національної гідності, бережливого ставлення до рідної землі, мови, культури, історичної пам'яті тощо

усвідомлення громадянських цінностей: прав і свобод людини, обов'язків перед іншими людьми, ідей соціальної гармонії, поваги до законів;

розуміння дітьми взаємозв'язку природи і суспільства, розуміння того, що природа – це першооснова існування людини, а людина – частина природи, у якій розвинене почуття відповідальності за навколишнє середовище, як національну і загальнолюдську цінність;

усвідомлення цінності особистого життя, шкільного товариства та сімейних цінностей як моральних основ життя сім'ї, стосунків поколінь, законів подружньої вірності в коханні, піклування про дітей, любов до батьків, пам'яті про предків

Опис досвіду

У різні епохи розвитку суспільства проблема мети виховання розв'язувалася по-різному. Зміна цілей виховання на різних стадіях історії людства не була випадковою чи довільною, вона відбувалася в силу закону обумовленості виховання характером суспільних відносин. Загальною метою виховання є всебічний розвиток особистості: розвиток особистості в анатомо-фізіологічному, психічному і соціальному напрямку. Таку мету виховання ставило перед собою суспільство завжди. Людина повинна бути завжди фізично, розумово і духовно розвинута.

В Концепції «Нова школа» говориться, що «метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності».

У відповідності до Концепції «Нова школа» ми розробили програму виховної роботи «Виховуємо українського патріота», яка ґрунтується на засадах козацької педагогіки, в якій велика роль відводилася неписаним законам, які складали кодекси лицарської честі та звитяги. Кодекс лицарської честі містив такі якості особистості: любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, у ставленні до Батьківщини; готовність захищати слабших, турбуватися про молодших, зокрема, про дітей; шляхетне ставлення до дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, духовності (правдивість і справедливість, працьовитість і скромність тощо); відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв та обрядів, бережливе ставлення до природи, землі; прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних і культурних закладів, пам'яток історії та культури; цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму; уміння скрізь і всюди чинити благородно, шляхетно, виявляти лицарські чесноти. Саме такі якості ми маємо виховати у наших учнів, які виростять справжніми патріотами України.

Це короткий виклад основних положень і цілей діяльності навчально-виховного процесу. В роботі з кожною віковою групою ставляться конкретні вікові завдання залежно від здібностей, рівня вихованості дітей відповідно до загальної мети виховання. Зміст програми виховання впливає з основних напрямків всебічного розвитку особистості.

Дана програма включає в себе такі розділи:

- «Від роду – до народу»
- «Ми – українці, козацького роду»
- «Життя – це мить, зумій його прожити»
- «Природа – це вічне життя, становлення і рух»
- «В здоровому тілі – здоровий дух»
- «Працьовитість – душа будь-якої справи і запорука добробуту»
- «Ми роду славетного діти»
- «Дивограй»
- «Ми – громадяни України»

Родина є основою держави. Родина, рід, родовід, народ – поняття, що розкривають моральну й духовну сутність, природну послідовність основних етапів формування людини. Від роду до народу, нації – такий природний шлях розвитку кожної дитини, формування її національної свідомості й громадянської зрілості.

Родинне виховання – перша природна і постійно діюча ланка виховання. Без докорінного поліпшення родинного виховання не можна домогтися значних змін у подальшому громадянському вихованні підростаючих поколінь. У сім'ї закладається духовна основа особистості, її мораль, самобутність національного світовідчуття і світорозуміння. Саме тому одним з перших розділів програми є родинно-сімейне виховання **«Від роду – до народу»**, метою якого є сприяння особистісному розвитку школяра шляхом гармонійного поєднання та взаємодії шкільного та сімейного виховання; допомогти дитині усвідомити себе часткою родини, навчити дорожити і гордитися своєю сім'єю, вкладом кожного її члена у розвиток нашої країни; формувати духовну єдність поколінь. Соціальне, сімейне і шкільне виховання повинно здійснюватися у нерозривній єдності.

Для реалізації цього завдання використовуються різноманітні засоби, такі, як: години спілкування («Моя родина – історії краплина», «Тепло рідного дому», «Українська хата – колыска роду», «Домашнє вогнище родинне – оселя наша і сім'я»), виставки («Родовідне дерево моєї родини», «Твори прекрасне своїми руками», «Сімейні реліквії»), конкурси («Рідна пісня, рідне слово», «Тато, мама, я – дружна сім'я»), свята («Свято українського костюма», «Співуча родина»), тестування («Хто в домі головний»), сімейні екскурсії.

Родинно-сімейне виховання є невід'ємною частиною національного виховання, яке постає як створена народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв, інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючого покоління, у процесі якого воно засвоює духовну і матеріальну культуру нації, виробляє національну свідомість. Національне виховання духовно відтворює в дітях народне, увічніює те специфічне, самобутнє, що є в кожній нації, а також загальнолюдське, спільне для всіх націй.

Розділ **«Ми – українці, козацького роду»** допомагає втілити у виховний процес це завдання, організовуючи тематичні виховні години («Мій край – моя історія жива», «Наше історичне минуле», «Що достойне громадянина», «Сторінками народного календаря»), свята («Козацькому роду – нема переводу», «Найкраще місце на землі», «О, рідне слово! Хто без тебе я?»), краєзнавчу гру «Лото», літературно-музичні композиції («Добрий вечір тобі, пане господарю»), різні конкурсні програми («Вінок Кобзареві», «Весняні переспіви»), брейн-ринг, усний журнал («Волі народної дзвін»).

Заходи, які запропоновані у розділі **«Життя – це мить, зумій його прожити»** розкривають суть морального виховання, яке спрямоване на потреби поводити себе згідно з моральними нормами, прийнятими в суспільстві, виховання патріотизму, колективізму, свідомої дисципліни та організованості, громадянської і соціальної відповідальності, непримиренності до аморальних вчинків, до порушників норм і правил культурної поведінки. Це планомірний, цілеспрямований вплив на морально-емоційний розвиток людини через організацію умов, в яких формується її духовна, емоційна, світоглядна сфери та поведінка відповідно до загальнолюдських та національних морально-етичних цінностей.

Система морального виховання спрямована на формування цілісної моральної особистості, яка включає такі гуманістичні риси, як доброта, чуйність, милосердя, увага, толерантність, совість, чесність, справедливість, людська гідність, повага і любов до людей, правдивість і скромність, сміливість і мужність.

Зміст морального виховання включає принципи, норми, правила моралі та прогресивні традиції, які становлять частину духовного життя народу. Це народні традиції, шанобливе ставлення до Батьківщини, суспільства, праці, до людей і самих себе.

Одним з найважливіших завдань сучасної школи є підвищення екологічної грамотності учнів, озброєння їх навичками економного, бережливого використання природних ресурсів, формування активної, гуманної позиції у ставленні до природи. Саме тому важливою складовою програми є формування екологічної культури учнів, рівень якої визначається якістю екологічної освіти і виховання, що передбачає розділ **«Природа – це вічне життя, становлення і рух»**. Заходи, які передбачені в цьому розділі, а саме: тематичні години спілкування («Природа – наш дім», «Люби все живе», «Лікарська аптека», «Доля планети у наших руках»), заняття-тренінги, екологічні уроки («Чисту воду – нашому народу», «Червона книга» - крик Землі), виставки з природних матеріалів та фотовиставки, свята («Осінній бал», «Прилетіла ластівочка»), акції («Збережи ялинку», «Посади дерево», «Клумба на шкільному подвір'ї»), розкривають мету екологічного виховання – підвищувати свідомість учнів, розуміння ними цінності навколишнього середовища; поглиблювати обізнаність учнів з проблемами промислового забруднення; представляти позитивні приклади здорового екологічно виваженого способу життя; розвивати почуття особистої відповідальності; надавати учням можливість вносити у своє життя позитивні зміни.

«В здоровому тілі – здоровий дух». Здоровий спосіб життя має велике соціальне значення. Він дозволяє в значній мірі розкрити ті цінні якості особистості, котрі необхідні в умовах динамічного розвитку суспільства. Це перш за все, висока розумова і фізична працездатність, соціальна активність і творче довголіття. Цей розділ передбачає знання та вміння дотримуватись режиму навчання і відпочинку, правил особистої гігієни, визначення і обов'язкове виконання оптимального рухового режиму, дотримання збалансованого харчування, усвідомлення шкідливості вживання наркотиків, алкоголю, тютюну.

Ще одним аспектом виховання майбутнього громадянина держави є трудове виховання, до якого відноситься розділ програми **«Працьовитість – душа будь-якої справи і запорука доброти»**. Його мета – виховувати в учнів бережливе ставлення до суспільного майна, прививати любов до праці і повагу до людей. Трудове виховання розглядається як процес залучення школярів до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передання їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, працьовитості й свідомості людини праці. Впроваджуючи заходи, що заплановані в цьому розділі, в учнів розвивається координація і точність рухів, зграбність, сила, витривалість. Праця сприяє їх розумовому розвитку. Діти, зайняті різними видами праці, ставатимуть кмітливіші, винахідливіші, тому що вони стикаються з різними знаряддями праці, матеріалами, дізнаються про їх призначення, збагачують свій словниковий запас.

Для успішної реалізації завдань громадянського виховання школа має діяти як відкрита система, органічно пов'язана з життям суспільства, яка взаємодіє з батьками, громадськістю,

соціальними інститутами, наукою. А орієнтація на завтрашній день суспільства і разом з тим забезпечення духовно багатого, повнокровного буття школярів сьогодні - один з найважливіших аспектів особистісно зорієтованого цілісного підходу до громадянського виховання і його зв'язку з життям.

Розділ програми **«Ми роду славетного діти»** являє собою національно-патріотичний напрям цієї програми і передбачає формування громадських якостей майбутнього громадянина – представника вітчизняної інтелігенції, зокрема громадської самосвідомості, готовності працювати на благо народу, високої політичної культури; виховання соціально активної і творчої особистості, національної свідомості; патріотичне і інтернаціональне виховання; оволодіння національними культурами.

Національна система виховання постійно має відтворювати і поглиблювати емоційно-естетичний, художньо-творчий, моральний та інтелектуальний компоненти свідомості рідного підростаючого покоління, створювати умови для розвитку і розквіту природних задатків і талантів кожної дитини України, формувати духовний потенціал — найвищої цінності нації, держави. Національне виховання має за мету реалізувати глибоке і всебічне пізнання рідного народу, його історії, культури, духовності і на цій основі — пізнання кожним учнем, вихованцем самого себе як індивідуальності і як частки своєї нації, а через неї всього людства, організацію самонавчання і самовиховання, найефективніших шляхів розвитку і самовдосконалення особистості.

Реалізуючи завдання цього розділу пропонується використовувати різноманітні засоби. Наприклад, години спілкування («Без верби та калини нема України», «Краю мій лелечий», «Літературна Київщина», «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине»), вечори («Україно! Ти моя молитва», «Калина з маминої пісні», «Вечорниці на Андрія»), вікторини («Люби і знай свій рідний край»), конкурси («Козацькі розваги», «Співуча родина»), виставки, краєзнавчі експерсії.

Таким чином, можна зроби висновок: якщо ми хочемо примножити здобутки попередніх поколінь, збільшити їх, необхідно дбати про виховання підростаючого покоління в цих складних соціально-політичних умовах життя суспільства.

Зміст програми

I. «Від роду – до народу»

Години спілкування

- «Моя родина – історії краплина»
- «Пам'ять родоводу»
- «Тепло рідного дому»
- «Земля, на якій я стою»
- «У кожного народу свій герой»
- «Українська хата – колыска роду»
- «Від роду до роду слався, Україно!»
- «Легенди отчого краю»
- «Українська вишиванка»
- «Моє ім'я – мій друг»
- «Українці за кордоном. Що таке діаспора?»

- «Мова народу – мова Кобзаря»
- «Україно – матінко моя»
- «Домашнє вогнище родинне – оселя наша і сім'я»
- «Кроки моєї історії»

Виставки

- «Родовідне дерево моєї родини»
- «Історія кожного – літопис нашого краю»
- «Ремесла мого краю»
- «Твори прекрасне своїми руками»
- «Не святі горшки ліплять»
- «Сімейні реліквії»

Конкурси

- «Рідна пісня, рідне слово»
- «Щедрівочка щедрувала...»
- «Тато, мама, я – дружна сім'я»
- «Доля країни у долі моєї родини» (твори)
- «Замість ялинки – зимовий букет»

Акції

- «Вітаємо батька» (Вітальна листівка)

Свято

- «Свято українського костюма»
- «Наша мова калинова»
- «Мамина пісня, бабусина казка»
- «Ми гідні нащадки батьків»
- «Співуча родина»

Тестування

- «Я і моя сім'я»
- «Хто в домі головний»

Екскурсії

- «Київ – минуле та сьогодення»
- «Собори наших душ»
- «Заочна подорож стежками Батьківщини»

II. *«Ми – українці, козацького роду»*

Години спілкування

- «Україна – незалежна правова держава»
- «Мій край – моя історія жива»
- «Наше історичне минуле»
- «Я – громадянин України»
- «Герої нашого часу»

- «Культура спілкування між людьми»
- «Моє чесне слово»
- «Дитина та її права»
- «Що достойне громадянина»
- «Вивчаємо традиції школи»
- «Чистий струмок нашої мови»
- «Про тих, хто серце віддав людям»
- «В тобі дорослішає громадянин»
- «Сторінками народного календаря»

Свято

- «І пам'ятає світ врятований»
- «Козацькому роду – нема переводу»
- «Свято покрови в Україні»
- «Святий Миколай у гості завітав»
- «Писанкові кольори»
- «О рідне слово! Хто без тебе я?»
- «Родина, родина...»

Краєзнавча гра «Лото»

Літературно-музична композиція

- «Там бере початок Україна, де росте біля хати калина»
- «Добрий вечір тобі, пане господарю»

Конкурси

- «Знавці рідного краю»
- «Вінок Кобзареві» (конкурс читців)
- «Про що розповідає моя вулиця»
- «У світі слів», «Весняні переспіви»
- «Барви осені»

Брейн-ринг «Діти та їхні права»

Усний журнал «Волі народної дзвін»

III. «Життя – це мить, зумій його прожити»

Години спілкування

- «Твори добро, бо ти – людина»
- «Дружба починається з усмішки»
- «Про доброту і повагу»
- «Людина серед людей»
- «Твоя поведінка у громадських місцях»
- «Культура спілкування з ровесниками»
- «Про чесність і вміння тримати слово»
- «Дружній колектив – яким він має бути?»
- «Про доброту до всього живого»
- «Хліб усьому голова»
- «Мистецтво спілкування»

- «Безцінним дорожити вмій»
- «Бути ввічливим завжди»
- «Чого в другому не любиш, того і сам не роби»
- «Світ твоїх захоплень»
- «Треба – хочу – неможна»

Анкетування

- «Чи гарно я вихований?»
- «Щоденний етикет»
- «Веселі правила хорошого тону»
- «Ставлення до однокласників»

Тестування

- «Чи вихований ти син або донька?»
- «Чи уважний ти?»

Тренінг

- «Моральні цінності у моєму житті»

Заочна подорож

- «В країну Етикету»
- Духовними шляхами козаків

Круглий стіл «Хочу позбутися негативних рис характеру»

IV. «Український храм природи»

Години спілкування

- «Природа – наш дім»
- «Народне віче «Людина і природа»
- «Люби все живе»
- «Я і природа»
- «Якщо радість одна на всіх»
- «Допоможи природі»
- «Лікарська аптека»
- «Про культуру поведінки на природі»
- «Глобальне потепління – загроза планеті»
- «Тече річечка...»
- «Доля планети у наших руках»
- «Я – об'єкт природи»

Заняття-тренінг «Моя поведінка в надзвичайних ситуаціях»

Екологічний урок

- «Я не зірву в полях ромашку, бо їй так хочеться цвісти...»
- «Лісовою тропою»
- «Чисту воду – нашому народу»
- «Червона книга» - крик Землі»

Виставки

- «Який прекрасний цей світ, подивися»
- «Подарунки осені»
- «Роби прекрасне своїми руками»

Свято

- «Осінній бал»
- «Весняні самоцвіти»
- «Прилетіла ластівочка»

Акція

- «Збережи ялинку»
- «Збережемо природу землі»
- «Не топчи травинку»
- «Посади дерево»
- «Клумба на шкільному подвір'ї»
- «Птах року»

VI. «В здоровому тілі – здоровий дух»

Години спілкування

- «Будьмо здорові!»
- «Здорова людина – здорова планета»
- «Дружимо з режимом дня»
- «Екологічно чисті продукти – запорука здоров'я»
- «Сонце, повітря, вода – наші кращі друзі»
- «Від народження до довголіття»
- «Резерви здоров'я»
- «Чисті руки»
- «Кухня народів світу»
- «Як уникнути грипу?»
- «Фізкультура і гігієна: як зберегти красу та здоров'я»
- «Хвороби брудних рук»
- «Зовнішній вигляд школяра»
- «Козацькими шляхами»
- «Спортивна фастівщина»
- «Чому шкідливе паління»

Анкета «Хочу позбутися негативних звичок»

Вікторина «Здоров'я та людина»

Тренінг «Твоя постава»

Диспут, лекції

- «Здоровим у доросле життя»
- «В людині повинно бути все прекрасним...»
- «Весна і наше здоров'я»

Змагання

- «Сильні, сприті, здорові»
- «Спортивна родина»
- «Веселі старты»
- «Старти надій»
- «Ну-мо, хлопці!»
- «Зимові роваги»
- «День здоров'я»

VI. «Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі моя Україно.»

Години спілкування

- «Яку людину називають працелюбною»
- «Маленька робота краще великого безділля»
- «В праці людина стає красивішою»
- «Добрими справами славиться людина»
- «Де немає праці, сади там не цвітуть»
- «Коли помисли благородні»
- «Діло майстра хвалить»
- «Школа дім, де ми живемо»

Виставка

- «Трудова біографія моєї родини»
- «Умілі руки»

Акція

- «Зробімо планету чистою»
- «Допомога птахам узимку»
- «Подаруй книгу бібліотеці»
- «Книжкова лікарня»
- «Затишок»(класні приміщення)
- «Новорічний сувенір»

Свято

- «Професія моїх батьків»
- «Праці ми шану співаєм»
- «Захист професій»

Вікторина «Хто більше знає професій і про професії»

Зустрічі з людьми різних професій

VII. «Ми роду славетного діти»

Години спілкування

- «Без верби та калини нема України»
- «Про що розповідають народні календарі»
- «Земля, на якій я стою»

- «Антична міфологія та українська культура»
- «Слов'янська і християнська міфологія»
- «Нехай завжди квітує дерево родинне»
- «З думкою про Україну»
- «Сива ластівко, ясне сонечко...»
- «Наша дума, наша пісня, не вмере, не загине...»
- «Гетьмани України»
- «Краю мій лелечий»
- «Вони були українцями»
- «На щастя, на долю, на чорнії брови»
- «Композитори нашого краю»
- «Літературна київщина»
- «Доля і Батьківщина єдині»

Вечори

- «Україно, мій духмяний дивоцвіт, через терни йшла до волі стільки літ»
- «Україно! Ти моя молитва»
- «І рушник вишиваний на щастя, на долю дала...»
- «Батько і мати – два серця гарячих»
- «Калина з маминої пісні»
- «Вечорниці на Андрія»

Конференції

- «Історія українського козацтва»
- «Український патріотизм як стан душі українця»
- «Видатні українські вчені»

Музичні вітальні

- «Троїсті музики»
- «Історія козащини в музичних творах»
- «Народні інструменти»
- «Таємниця козацького танцю «Гопак»

Вікторина

- «Кроки моєї історії»
- «Люби і знай свій рідний край»

Конкурси та флешмоби

- «Козацькі розваги»
- «Учітесь, читайте і чужому научайтесь й свого не цурайтесь»
- «Співуча родина»

Виставки

- «Рідна моя Малютянка» (фотовернісаж)
- «Моя сім'я, мій дім, моя країна»

Екскурсії

- Музей народної архітектури та побуту України (Пирогово)
- Українське село.

VIII. Дивограй

Години спілкування

- «Пограємо і подумаємо»
- «Квіти, квіти – в них Батьківщини душа»
- «Коли сонце тобі посміхається...»
- «Я люблю свою землю»

Реквієм

- «Голодний рік, голодний вік...»
- «Твій біль, Україно, дзвони Чорнобиля»

Літературно-музичні вечори

- «Не погасне зоря»
- «Безсмертним духом скрипаля» (Ліна Костенко)
- «Ти моя матусю, ти моя рідненька»
- «Смійтеся на здоров'я»
- «Сонцесайна Коляда»
- За різдвяним столом»
- «Лицарський турнір»
- «Осінній бал»
- «Шевченківський вечір»

Диспути

- «Музика сучасна і класична»
- «Театр у моєму житті»
- «Чи потрібні нам музеї і виставки»

Свято

- «День іменинника»
- Української пісні і вишиванки
- «Агов! Ми маємо таланти!»
- «Ніч перед Різдвом»

Конкурси

- «Я бачу твоє завтра, Україно» (Малюнок на асфальті)

IX. «Ми – громадяни України»

Години спілкування

- «Право і мораль»
- «Наш закон»
- «Дисципліна – свобода та необхідність»
- «Дисципліна і самодисципліна»

- «Походження держави і права»
- «Держава та особа»
- «Громадянином бути зобов'язаний»
- «Яким є ідеал сучасної людини – громадянина України»
- «Хто зневажає закон...»
- «Життя людини – найвища цінність»

Диспути

- «Чи все в житті стосується тебе?»
- «Ти і закон»
- «Від Гетьмана до Президента»

Усний журнал «Державні символи»

Ток-шоу «Я так думаю» - Життя людини найвища цінність»

Круглий стіл

- «Дитина та її права»
- «Конвенція ООН про права дитини»
- «Хто може допомогти в захисті твоїх прав?»

Анкетування

- «Чи знаю я свої права? А обов'язки?»

Вікторина «Знай свої права»

Мозковий штурм «Що можуть зробити підлітки для захисту своїх прав?»

Конкурс плакатів «Твоє право»

Зустрічі з представниками правоохоронних органів та соціальних служб.

Література:

1. В. В. СТАСЮК, Л. В. ОЛІЙНИК, С. М. МОТИКА Виховання патріотизму української молоді: від козацьких традицій до сьогодення № 2 (49), травень 2015 169 с

2. <http://Budzakkozak.webstolica.ru/>

3. Валерій Тимофіїв **Школа козацько-лицарського виховання**

/ <https://www.proza.ru/2008/12/24/442/>

4 Всеукраїнська науково-практична конференція

«Актуальні питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді: досвід та проблеми» 01-02 листопада 2016 р. <http://actual-q-naz-patrio.blogspot.com/>

Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність. / Ю. Руденко, О. Губко. – К: МАУП, 2007

Козацько–лицарське виховання учнівської і студентської молоді. / Ю. Руденко, Ю. Мельничук. – К: «Золоті ворота», 2011

Не друкувати

Ідея патріотизму в усі часи займала особливе місце не тільки у духовному житті суспільства, але й у всіх найважливіших сферах його діяльності – політиці, ідеології, економіці, культурі та ін. Слово «патріот» (від грецького «patriotes», – земляк, співвітчизник) характеризує людину, яка любить свою Батьківщину, віддана своєму народові, ладна йти на жертви в ім'я своєї Вітчизни. Проблема та актуальність виховання патріотизму в українській молоді, запровадження реалізації ідеї патріотичного виховання в сучасному українському суспільстві загалом, стає особливо значущою, спираючись на такі причини як: реальна небезпека зовнішніх загроз територіальної цілісності та недоторканості держави, соціально-економічні зміни, кризові явища, які загострилися останнім часом спираючись на останні події в Україні та ін. За визначенням С. Гончаренка, «патріотизм» – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини. В. В. СТАСЮК, Л. В. ОЛІЙНИК, С. М. МОТИКА Виховання патріотизму української молоді: від козацьких традицій до сьогодення 168 НАУКОВИЙ ВІСНИК МНУ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури [3, 249]. Під терміном «патріотизм» також розуміють гордість за матеріальні й духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання, готовність захищати інтереси своєї громади, народу в цілому. Філософи та політологи визначають патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та проявляється в певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається любов'ю до своєї Батьківщини. Це одне з

найглиб-ших почуттів, яке має своє історичне підґрун-тя, що закріплювалося століттями та тисячо-літтями у період розвитку відокремлених етносів. Проте, слід також зазначити, що проблема патріотичного виховання молоді зав-жди посідала провідне місце, про це свідчать факти, зафіксовані в історичній, педагогічній та філософській літературі. Проблема патріотизму, пізнання його сутності привертала увагу видатних україн-ських мислителів, державних і політичних діячів, представників науки та культури. Це знайшло своє відображення в працях, зокре-ма Т. Шевченка, М. Грушевського, А. Макарен-ка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, І. Франка та інших. Вихованню громадянина-патріота велику увагу приділяли К. Ушинський, Г. Ващенко, С. Русова, І. Огієнко та інші украї-нські педагоги. Важливим для її досліджуван-ня також є роботи з теорії та практики фор-мування патріотизму у військовослужбовців Збройних Сил України В. Алещенка, А. Афана-сьєва, В. Баранівського, О. Даценка, Ю. Кра-сильника, Л. Кримець та інших. Метою статті є розкриття сутності вихо-вання патріотизму серед сучасної молоді та висвітлення його основи, яка будується на традиціях українського козацтва. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розви-ток своєї країни, захист її інтересів. Вихован-ня патріотизму – важлива складова виховної діяльності сім'ї, школи, середніх спеціальних та вищих навчальних закладів. У процесі ви-вчення різних навчальних дисциплін у моло-доді людини формуються певні патріотичні погляди та переконання. Як свідчить історія, ще за часів Запорізь-кої Січі існувала специфічна система відбору в школу молодих людей, так званих молоді-ків. «Хто хотів би стати козаком – мусив напе-ред служити три роки в старого козака за джура. Джура виконував роботу різного типу: носити за козаком другу рушницю й потрібні клунки. Одразу, коли навчався від того коза-ка володіти зброєю і набирав вправності в битвах, ставав правдивим козаком і діставав зброю: рушницю, шаблю, спис, лук і стріли. Цілком ймовірно, що час перебування моло-диків у Січовій школі суворо не регламенту-вався, а залежав, насамперед, від їх здібнос-тей до військової та духовної науки. Зазна-чию, коли у школах Західної Європи того часу в системі педагогічних прийомів використо-вувалась звичайна різка, українське козацтво XVI–XVIII століття утвердило систему освіти на принципах гуманізму, демократизму й на-родності» [4, 58]. У школах запорізьких козаків найвищими якостями вважалися патріотизм, готовність віддати життя за волю і свободу країни, чес-ність, самодисципліна, взаємодопомога. Існува-ло побратимство: хлопчики, що браталися, кля-лись один одному у вірності та дружбі, христ-янській любові до кінця життя. У духовному житті молоді козацькою педагогікою відводи-лась особлива роль лицарській честі і лицарсь-кій звитязі. Кожен молодий козак прагнув роз-винути в собі ці шляхетні якості. Великий вихо-вний вплив на дітей мали різноманітні види духовного мистецтва (декоративно-ужиткове, музичне, танцювальне, вишивання тощо) та фольклорне виховання (пісні, думи, легенди, перекази, балади, прислів'я, приказки тощо). Вони були пройняті вільнолюбним козацьким духом, пізнавально-виховним потенціалом на-ціональної символіки [1, 6]. Українська козацька система виховання – глибоко самобутнє явище, аналогів якому не було в усьому світі. Вона мала кілька ступе-нів. Передусім – дошкільне родинне вихован-ня, яке утверджувало високий статус батьків-ської і материнської козацької педагогіки. Другий ступінь козацького виховання можна назвати родинно-шкільним. Пізніше козаки, які прагнули знань, училися у вітчизняних колегіумах, у відомих університетах Європи, отримували підвищену і вищу освіту. Такі молоді люди, освічені і виховані на європей-В. В. СТАСЮК, Л. В. ОЛІЙНИК, С. М. МОТИКА Виховання патріотизму української молоді: від козацьких традицій до сьогодення № 2 (49), травень 2015 169 ському рівні, часто очолювали національно-визвольний рух, брали активну участь у роз-будові освіти, науки і культури України. У січових і козацьких школах, школах джур, а також по закінченні вищих навчальних за-кладів юнацтво отримувало систематичне фізичне, психофізичне, моральне, естетичне і трудове виховання, національно-патріотичну підготовку, спортивно-військовий вишкіл. Звідси бачимо, що козацька духовність роз-вивалась на основі

багатогранних національ-них традицій, християнської віри. Дослідники козацької духовності називають такі її складові: козацька ідеологія, філософія, мораль та етика, козацький світогляд, характер тощо. Важливе місце в духовному житті молоді козацька педагогіка відводила неписаним законам, які складали кодекси лицарської честі та звичаї. Кодекс лицарської честі містив такі якості особистості: любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, у ставленні до Батьківщини; готовність захищати слабших, турбуватися про молодших, зокрема, про дітей; шляхетне ставлення до дівчини, жінки, бабусі; непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, духовності (правдивість і справедливість, працьовитість і скромність тощо); відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави; турбота про розвиток національних традицій, звичаїв та обрядів, бережливе ставлення до природи, землі; прагнення робити пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних і культурних закладів, пам'яток історії та культури; цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму; уміння скрізь і всюди чинити благородно, шляхетно, виявляти лицарські чесноти [2, 13]. Як відомо, у козацьку добу було створено систему української освіти та виховання, тісно пов'язану із свободолюбивим духом козацтва, побратимства, основою якої були принципи гуманізму, демократизму, народності, ідеї українознавства та української етнопедагогіки. Зараз ми є безпосередніми свідками того, що українські козацькі національні традиції відроджуються, оновлюються, відроджується національна свідомість, розвивається українська етнопедагогіка. Досить час то проводяться посвяти в козаки, тижні козацької слави, фестивалі, козацькі змагання. Наші козаки завжди підтримували прагнення до грамоти, освіти, надавали підтримку православним братствам та їх школам, відстоювали збереження в них національного, народного духу, православної віри, виховання патріотизму, любові до рідної землі, її народу, рідної мови, шанування народних, козацько-лицарських звичаїв, традицій, тобто здійснювали українознавчий напрям у навчанні та вихованні, завданнями якого були і є актуальними на сьогодні, такі: – виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки — Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь; – утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до новітніх часів незалежності; – успадкування патріотичних, духовних та культурних надбань українського народу, що сприяє набуттю соціального досвіду, який є нероздільною частиною в патріотичному вихованні молоді; – самореалізації особистості в Україні, спираючись на її інтереси та можливості, а також забезпечення сприятливих умов для повноцінного, всебічного та гармонійного розвитку; – формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського і конституційного обов'язку, відстоювання національних інтересів та незалежності держави, а також, мотивації молоді до державної та військової служби; – відродження та розвиток українського козацтва як важливої громадської сили військово-патріотичного виховання молоді; – створення умов для розвитку професіоналізму, громадянської активності, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина і держави загалом; – забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про молодших та людей з особливими потребами; – сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних і культурних потреб особистості; – у вихованні та навчанні реалізація індивідуального підходу до особистості на рівні сім'ї, школи, позашкільних закладів та вищої школи.

На сьогоднішній день основними державними інституціями, що забезпечують питання формування і реалізації державної політики у сфері патріотичного виховання молоді є Міністерство освіти та науки, Міністерство у В. В. СТАСЮК, Л. В. ОЛІЙНИК, С. М. МОТИКА

Виховання патріотизму української молоді: від козацьких традицій до сьогодення 170

НАУКОВИЙ ВІСНИК МНУ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ справах сім'ї, молоді та спорту, Рада Національної Безпеки та Оборони України, Міністерство оборони України, Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України та інші [5]. Великі надії покладаються щодо ефективності роботи з виховання патріотизму українського суспільства на щойно створене Міністерство інформаційної політики. Важливе місце у системі патріотичного виховання молоді відведено школі. У ній створені і реалізовані відповідні навчальні програми з предметів гуманітарного циклу (Історія, Людина і світ), які б відображали основні етапи становлення української державності й висвітлювали життя та діяльність видатних українських діячів. Особлива увага приділяється викладанню історичних дисциплін, оскільки саме через них здійснюється докорінне оновлення поглядів на минуле України та звільнення його від стереотипів та міфів радянсько-імперської доби. Як зазначає академік І. Юхновський, що одним із першочергових завдань Українського інституту національної пам'яті є аналіз наявних засобів подання історії України, передусім шкільних підручників [6, 16]. Український інститут національної пам'яті ініціює створення групи авторитетних істориків, котрі працюватимуть над переглядом змісту підручників і посібників з історії України під кутом зору такого трактування історичної пам'яті українського народу, яке сприятиме розвитку патріотизму і національної гордості та гідності у молодого покоління. **Сьогодні патріотичне виховання в навчальних закладах організується також через табори патріотичного спрямування, здійснюються екскурсії по «місцях пам'яті», проводяться відповідні науково-практичні конференції, реалізуються дослідно-експериментальні роботи. За останній час було проведено декілька науково-педагогічних досліджень з метою формування національної свідомості особистості на засадах християнської моралі та національних цінностей.** Найважливіше місце у вихованні патріотизму молоді людини відводиться навчальним закладам Міністерства оборони України. У сьогоднішніх умовах Міністерство оборони України реалізує ряд заходів з патріотичного виховання особистого складу української армії. Відповідно до Директиви Міністра оборони № Д-22 «Про вдосконалення системи військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України» оборонне відомство акцентує увагу на проведенні патріотичних заходів спільно з місцевими органами влади. У навчальних закладах міністерства патріотичне виховання є невід'ємною складовою формування моральних засад майбутніх захисників Батьківщини. Досить схвальним є також створення нових навчальних закладів, які здійснюють виховання на кращих козацьких традиціях, зокрема військових ліцеїв. З метою перспективи подальшого виховання патріотизму сучасного українського суспільства, на нашу думку, доцільно було б: створити єдиний координаційний центр під патронатом Президента України для забезпечення ефективного здійснення патріотичного виховання молоді за допомогою представників відповідних міністерств, громадських організацій та засобів масової інформації; посилити співпрацю органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями з метою покращення національно-патріотичного виховання; створити та реалізувати програми патріотичного виховання молоді у навчальних закладах різного рівня акредитації та органах місцевого самоврядування; удосконалити концепції національно-патріотичного виховання молоді, спираючись на новітню нормативно-правову базу, відповідні нормативно-правові документи з урахуванням викликів сьогодення; сприяти забезпеченню патріотичного виховання молоді шляхом розроблення рекомендацій для посилення патріотичної спрямованості програм радіомовлення та телебачення, а також друкованих матеріалів масової інформації; надати підтримку виробництва вітчизняної

кінопродукції, видання творів, постановки спектаклів, спрямованих на патріотичне виховання молоді та суспільства загалом.

Отже, український патріотизм – явище, яке відображає усю цінність історії української державності. Український патріотизм визнає природну закономірність довготривалого історичного розвитку української нації, а також сприяє процесу національно-державного розвитку, спрямованого на побудову демократич-

В. В. СТАСЮК, Л. В. ОЛІЙНИК, С. М. МОТИКА Виховання патріотизму української молоді: від козацьких традицій до сьогодення № 2 (49), травень 2015 171 ного, громадянського суспільства. Беручи до уваги відродження, активний розвиток українського козацтва, віддаючи глибоку повагу їхньому патріотизму, мужності та героїзму, а також усвідомлюючи визначальну роль сучасних Збройних Сил України у захисті незалежності, територіальної цілісності держави, Президент України відзначив 14 жовтня як «День захисника Батьківщини». Перспективою дослідження є врахування національного історичного підґрунтя у вихованні українського патріотизму, спрямованого на розбудову європейського, демократичного, правового та громадянського суспільства.

Список використаних джерел 1. Адамівський курінь «Молодої Січі» // Освіта. — 2002. — 6 листопада. — С. 6—7. 2. Афанович О. Школи в Запорізькій Січі // Українське слово. — 1996. — 14 листопада. — С. 13. 3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. — К., «Либідь», 1997. — 249 с. 4. Медвідь Л. Українська козацька педагогіка / Л. Медвідь // Початкова школа. — 1996. — № 10. — С. 58—60. 5. Робоча група з питань патріотичного виховання молоді при апараті РНБО ініціює розробку загальнодержавної концепції патріотичного виховання молодих людей [Електронний ресурс] // Рада національної безпеки і оборони України [веб-сайт] — Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/450.html> 6. Юхновський І. Про ідеологію і політику українського інституту національної пам'яті / І. Юхновський // Дзеркало тижня. — 2007. — № 40. — С. 16—18. **Наше сьогодення вносить корективи у стиль нашого життя, міняються пріоритети, але, як і сотні років тому, ми плекаємо в учнів високі почуття, прагнення до справжньої духовності. Серед них: любов до Батьківщини, осмислення себе, як величної цілісності свого народу.**

Історія - вчитель життя - говорили древні. «Знайди, де твої корені і не метушись щодо інших світів» - учить Генріх Торо. Що може зробити вчитель за відведений йому час? Як донести до дитини навчальний матеріал, дати відповіді на запитання: хто ми? чий сини? з чого починається Батьківщина?

Головною метою Нової школи є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Завдання, яке стоїть перед школою це – виховати особистість, патріота та інноватора.

В умовах творення Української держави особливої актуальності набуває проблема виховання та самовиховання творчої особистості. Демократизація освіти, надання їй державно-національної спрямованості вимагають від вчителів створення такої моделі

виховання людини, яка б дозволяла їй оптимально вирішувати складні питання життя, досягати вирішення поставленої мети. На сучасному етапі класний керівник має використовувати для виховання і розвитку особистості ідеї особистісно зорієнтованого виховання, яке втілює демократичні, гуманістичні положення, є потребою часу.

Відтоді, як наша держава проголосила свою незалежність і обрала шлях самостійного розвитку,

Перед школою стоїть вітчизняною системою освіти постало завдання надзвичайної ваги: домагатися того, щоб діти зростали не лише здоровими і освіченими людьми, а й свідомими, творчими особистостями і патріотами України.

Наша школа покликана стати тим місцем для особистості учня і вчителя, де буде духовно збагачуватись кожен учасник навчально-виховного процесу, де буде формуватись громадянська зрілість і особиста відповідальність за свій вклад у національно-культурне відродження України у розбудову держави.

Працюючи з учнями 5 – 7 класів, вивчаючи їхні здібності, нахили, інтереси, потреби, дійшли висновку, що у дітей раннього підліткового віку відбувається інтенсивне формування особистості, значне зростання моральних та інтелектуальних сил, починається перехід від дитинства до юності у фізичному, психічному і соціальному відношенні. Попередні дитячі інтереси зникають, народжуються нові. Особливо у цьому віці дитина починає проявляти інтерес до громадського життя, намагається розібратися у потоці інформації, виробити власну точку зору. Діти цього віку значно відрізняються характером і поведінкою. З одного боку, вони надзвичайно зосереджені на собі, а з іншого – здатні на вражаючий прояв альтруїзму. Їхня увага легко переходить з предмета на предмет, однак вони можуть сидіти тривалий час, зосередившись на тому, що їх справді цікавить. Підлітки прагнуть відмежуватися від усього підкреслено дитячого. Вони допитливі, активні, різкі, діяльні, галасливі та емоційні, прагнуть всього нового, незвичного.

Для того, щоб покращити взаємини між учнями класу, забезпечити повноцінний розвиток дітей, потрібно організувати виховання учнів у конкретному напрямку. Це означає, що виховна робота, як і раніше, здійснюватиметься за допомогою основних аспектів виховання, але, враховуючи вікові особливості учнів, вони базуватимуться на морально-етичному аспекті.

Метою даної програми є виховання свідомого громадянина, покликаного усвідомлювати себе часткою своєї родини, школи, міста, держави, патріота своєї країни

Програмою передбачено **реалізацію таких завдань:**

- створити умови для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів
- формувати національну свідомість і людську гідність, любов до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розвитку держави
- виховувати правову культуру: повагу до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання і дотримання законів
- забезпечувати духовну єдність поколінь, виховувати повагу до батьків, старших, культури та історії рідного народу
- формувати мовну культуру, володіння і вживання української мови
- утверджувати принципи загальнолюдської моралі, правди, справедливості, милосердя, патріотизму, доброти та інших добро чинностей
- формувати почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовку дітей до життя в умовах ринкових відносин

- забезпечувати повноцінний розвиток дітей, охорону і зміцнення їх фізичного, психічного та духовного здоров'я
- виховувати високу художньо-естетичну культуру, забезпечувати розвиток естетичних потреб і почуттів
- виховувати екологічну культуру людини, розуміння необхідності гармонії відносин з природою

Дана програма базується на **принципах**:

- любов до батьківського дому;
- повага до старших, піклування про них;
- бережливе ставлення до природи та її ресурсів;
- уміння підпорядковувати власне суспільному;
- дотримання звичаїв, обрядів, традицій свого народу;
- відповідальність перед суспільством за свою поведінку;
- відповідальне виконання громадянських обов'язків і правових норм.

Програма розрахована на три роки (5 – 7 клас) і передбачає виконання поставлених завдань, які здійснюються не тільки під час виховних заходів і не тільки під час тих справ, які заплановані планами виховної роботи, але й завдяки створенню певного контексту всього життя дитини у сім'ї, школі та класі.

Очікувані результати:

- набуття учнями абсолютно вічних цінностей, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, любов, чесність, гідність, справедливість)
- сформованість почуття патріотизму, національної гідності, бережливого ставлення до рідної землі, мови, культури, історичної пам'яті тощо
- усвідомлення громадянських цінностей: прав і свобод людини, обов'язків перед іншими людьми, ідей соціальної гармонії, поваги до законів;
- розуміння дітьми взаємозв'язку природи і суспільства, розуміння того, що природа – це першооснова існування людини, а людина – частина природи, у якій розвинене почуття відповідальності за навколишнє середовище, як національну і загальнолюдську цінність;
- усвідомлення цінності особистого життя, шкільного товариства та сімейних цінностей як моральних основ життя сім'ї, стосунків поколінь, законів подружньої вірності в коханні, піклування про дітей, любов до батьків, пам'яті про предків